

Bronisław W. Zubert OFM

Laudatio

Laudacja z okazji nadania Ks. Kard. Péter Erdő tytułu doktora *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Eminencjo, Księżę Kardynale, prof. dr. Péter Erdő, Jego Magnificencjo Księżę Rektorze KUL, Ekscelencje, Przedstawiciele Ambasady Republiki Węgier, biskupi, członkowie Rady Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, zacni Goście, Panie i Panowie, droga Młodzieży akademicka.

Nasza *Alma Mater* ma dzisiaj zaszczyt gościć wybitnego syna węgierskiej ziemi arcybiskupa Esztergom-Budapest¹. Jest 82 Prymasem Węgier i 23 kardynałem na stolicy tej archidiecezji. Katolicki Uniwersytet Lubelski pragnie go obdarzyć zaszczytnym tytułem doktora *honoris causa*. To wyróżnienie jest wyrazem głębokiego uznania dla Jego niezwykłych osiągnięć naukowych, wzorowej postawy moralnej, jak również ofiarnej pracy dla dobra Kościoła powszechnego i węgierskiego. Osobiście jestem zaszczycony wyznaczeniem mnie przez Senat akademicki KUL do wygłoszenia tej laudacji. Ponad 9 lat pracy duszpasterskiej wśród Polaków na Węgrzech i długoletnie braterskie oraz naukowe kontakty z naszym Laureatem

w szczególności sposób związały mnie z nim, Jego krajem i ludźmi.

Można sobie oczywiście zadać pytanie, czy Kardynał i Prymas Węgier ma być przede wszystkim świadkiem i nauczycielem wiary, szczególnie dla swojego narodu i Kościoła, czy mężem nauki, ponieważ tytuł doktora *honoris causa* nadaje się przede wszystkim za niepodważalne osiągnięcia naukowe. Sądzę, iż takie alternatywne ujęcie jest błędne. Już prorok Malachiasz nauczał: „Wargi kapłana [...] powinny strzec wiedzy, a wtedy pouczenia będą szukali u niego, bo jest on wysłannikiem Pana Zastępów” (Ml, 2, 7). Papież Jan Paweł II natomiast swoją encyklikę *Fides et ratio* zaczyna od stwierdzenia: „Wiara i rozum są jak dwa skrzydła, na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy. Sam Bóg zaszczerpił w ludzkim sercu pragnienie poznania prawdy, którego ostatecznym celem jest poznanie Jego

¹ Budapeszt należy od 1993 r. do Esztergom, z którym od początku utworzenia organizacji kościelnej na Węgrzech związane jest stanowisko Prymasa Węgier.

samego, aby człowiek – poznając Go i miłując – mógł dotrzeć także do pełnej prawdy o sobie” (FeR 1). Tak więc jedynie człowiek kochający prawdę, nieustraszenie jej poszukujący, może być autentycznym świadkiem Boga, który jest osobową Prawdą. Uniwersytet katolicki ma obowiązek dostrzegać i promować ludzi całkowicie oddanych działaniu na rzecz prawdy, gdyż jak naucza wspomniany papież Jan Paweł II: „[...] jest to właściwy mu sposób służenia jednocześnie godności człowieka i sprawie Kościoła” (*Ex corde Ecclesiae*, 4). Nasz franciszkański generał, o. Bernardyn z Portogruaro, uważany za drugiego po św. Bonawenturze odnowiciela zakonu, pisał do swoich studentów teologii: „[...] wiedza dla kapłana jest tak konieczna, że jeżeli ją odrzuci, odrzuci go Bóg, gdyż Bóg nie przyjmuje służby kapłana ignoranta”². Autor Księgi Mądrości stwierdza krótko: „Bóg [...] miłuje tylko tego, kto przebywa z mądrością” (Mdr 7, 28). Takie wyróżnienie stanowi przeto dodatkowe uznanie dla mądrości, pracy i ofiarnej służby Księdza Kardynała.

I. Życiorys. Pozwolę sobie w skrócie podać kilka danych biograficznych. Nasz *doctor honoris causa* urodził się w dniu 25.06.1952 w Budapeszcie, jako pierworodny syn liczącej sześcioro dzieci rodziny inteligenckiej. Ojciec, dr Sandor Erdő, był prawnikiem, matka Maria Kiss nauczycielką, ale ze względu na przekonania religijne nie mogli pracować w swoich zawodach. Oboje już nie żyją. Szkołę średnią Ksiądz Kardynał ukończył i maturę zdobył w znanym gimnazjum Księży Pijarów w Budapeszcie. Do święceń kapłańskich przygotowywał się przez rok w Wyższym Seminarium Duchownym w Esztergom, przez pozostałe lata w tzw. Centralnym Seminarium w Budapeszcie. Podówczas było ono prawnym kontynuatorem Wydziału Teologii uniwersytetu, który w 1636 r. założył jezuita kard. Péter Pázmány w Nagyszombat (obecnie Trnawa na Słowacji), gdzie w okresie niewoli tureckiej rezydowali arcybiskupi Esztergom³.

Nasz Laureat święcenia kapłańskie przyjął 18.06.1975 r. w Budapeszcie. Przez rok był wikarym w Dorog, niedaleko Esztergom. W 1976 r. uzyskał na wspomnianej Akademii Teologii Katolickiej w Budapeszcie doktorat z teologii z wynikiem *summa cum laude*. W latach 1977-1980 jako stypendysta Papieskiego Instytutu Węgierskiego studiował prawo kanoniczne

² A. Gemelli OFM, *Franciszkanizm* (z jęz. włoskiego przetłumaczył W. J. Surmacz OFMConv.), Warszawa 1988, s. 250.

³ Za czasów Marii Teresy uniwersytet ten został przeniesiony do Budapesztu i włączony do uniwersytetu Jezuitów, który w 1777 r. stał się uniwersytetem królewskim (państwowym). Wydział Teologii istniał na nim do 1950 r., kiedy to został wyłączony i przekształcony w Akademię Teologii Katolickiej (na podobieństwo naszego ATK) oraz przekazany Węgierskiej Konferencji Biskupów. Pozostawała ona pod zarządem kościelnym i posiadała status prawny Papieskiego Wydziału Teologii, jakkolwiek obowiązywał *numerus clausus*. W 1993 r. Akademia ta – jako Wydział Teologii – została inkorporowana do Katolickiego Uniwersytetu im. Péter Pázmány w Budapeszcie.

w Instytucie Utriusque Iuris Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie. Tam w 1980 r. obronił pracę doktorską nt. *L'ufficio del primate nella canonistica da Graziano ad Ugucione da Pisa*. W 1983 r. habilitował się na Akademii Teologii Katolickiej w Budapeszcie.

W dniu 5.11.1999 r. papież Jan Paweł II mianował go biskupem pomocniczym diecezji Székesfehérvár. Ks. Kardynał wybrał wtedy herb, w którym znajdują się słońce i półksiężyc, nawiązujące do herbu jego przodków ze strony ojca (półszlachcice z Székeley), oraz Madonna – *Sedes Sapientiae*, najstarszy wizerunek NMP, przedstawiający Ją jako *patrona Hungariae*; dewiza *Initio non erat nisi gratia* nawiązuje do nauki św. Augustyna. W dniu 7.12.2002 r. został arcybiskupem i metropolitą diecezji Esztergom-Budapest i zarazem prymasem Węgier. W niedzielę 28.09.2003 r., podczas modlitwy „Anioł Pański” papież Jan Paweł II zapowiedział kreowanie na najbliższym konsystorzu nowych kardynałów, m. in. naszego Dostojnego Gościa, który z jego ręki otrzymał kapelusz kardynalski w dniu 21.10.2003 r.

II. Działalność naukowa. Didacus Covarrubias napisał o Alfonsie de Castro: „*vir acutissimo ingenio, ac praesigni eruditione praeditus*”⁴. Sądzę, iż do naszego doktora, *nota bene* rozmiłowanego w kanonistyce średniowiecznej, wolno w sposób zasadny odnieść te słowa wybitnego kanonisty hiszpańskiego z XVI wieku, profesora prawa kanonicznego w Salamance. Można też inaczej, a mianowicie w stylu węgierskim, sklasyfikować jego pozycję w światowej kanonistyce: tokaj, światowej renomy wino *Hungariae natum*, reklamuje się jako: *Vinum regum. Rex vinorum*; parafrazując wypada powiedzieć, iż nasz doktor to *Canonista regum. Rex canonistarum* – to pierwsze ze względu na osiągnięcia w zakresie prawa wyznaniowego i niepodważalny wkład w odpowiednie unormowanie stosunków Kościół-państwo na Węgrzech. Ziemia węgierska zawsze rodziła wybitnych teologów i kanonistów. Nasz doktor kontynuuje tę świetną tradycję i wpisuje się na listę węgierskich kanonistów, sięgającą średniowiecza. Egzemplarycznie wymienię tak znakomitych uczonych, jak: Damasus Ungarus i Paulus Ungarus, Istvan Sipos, Justynian Seredi, Michael Mora (szczególnie zasłużony jako historyk prawa), Aleksander Szentirmai, Ladislav Őrsy, Josef Bank, Istvan Mester – konsultor Kongregacji ds. Duchowieństwa.

Dorobek naukowy Księdza Kardynała jest imponujący, na co zresztą wskazał w swej recenzji ks. kard. Z. Grocholewski. Jest autorem ok. 20 książek (wraz z tłumaczeniami) oraz 300 artykułów naukowych, a także dużej liczby, jak sam przyznaje, opracowań publicystycz-

⁴ *In quartum librum Decretalium Epitome*, w: *Opera omnia*, Francofurti ad Moenum 1608, Pars I, cap. IV, s. 163.

nych. Ukazały się one w 13 językach, co świadczy o niezwyklej zainteresowaniu jego publikacjami, a jednocześnie dowodzi wybitnych uzdolnień i niezwyklej pracowitości. Główny kierunek prowadzonych przez Kardynała badań naukowych stanowi prawo ustrojowe Kościoła oraz historia prawa kanonicznego, zwłaszcza średniowiecznego. W tej krótkiej laudacji nie podejmuję się oceny jego osiągnięć naukowych – tego dokonał recenzent. Pozwólę sobie jedynie na kilka uwag.

W osobistej rozmowie (Esztergom, 3.09.2005 r.) nasz Dostojny Gość powiedział mi, iż najbardziej ceni sobie całościowy komentarz do obowiązującego Kodeksu, pt. *Egyházjog*, który doczekał się już czterech wydań (w latach: 1992, 1997, 2003, 2005) w nakładzie ok. 10.000 egzemplarzy – ilość to imponująca, uwzględniając liczbę ludności Republiki Węgierskiej. Jest to podstawowy podręcznik do nauczania prawa kanonicznego na Węgrzech, nie tylko na uczelniach kościelnych, lecz również świeckich. Dzięki niemu udało się wprowadzić i utrwalić w języku węgierskim współczesną terminologię kanonistyczną. Publikacja ta spowodowała nadto ożywione zainteresowanie prawem kanonicznym, także wśród studentów i prawników świeckich. Za tę pracę autor otrzymał nagrodę Stephanus dij (Budapeszt 1997 r.), przyznawaną za najlepiej sprzedające się książki.

W zakresie historii prawa kanonicznego dużym uznaniem cieszą się opracowania Eminencji na temat historii źródeł i nauki prawa kanonicznego⁵. Te studia, dzięki tematycznej spoistości, metodologicznej dojrzałości oraz klarowności języka, zaliczane są do najlepszych, jakie w ostatnich latach zostały opublikowane z historii prawa kanonicznego. Doświadczenie piękna i zakorzenienie w historii inspirowe twórczość. Sądzę przeto, iż do badań historycznych dodatkowo pobudza Kardynała świadomość ponadtysiącletniej historii chrześcijaństwa na Węgrzech i zauroczenie bazyliką w Esztergom, pamiętającą czasy św. Stefana (koniec X wieku)⁶. Kardynał wiele uwagi poświęca też prawu partykularnemu, uwzględniając także polskie prawo kanoniczne średniowiecza i czasów nowożytnych. W najnowszej jego książce, będącej zbiorem artykułów na temat średniowiecznego prawa kościelnego na Węgrzech, znajdujemy dwa artykuły odnoszące się do Polski, a mianowicie: 1) *Polnische Quellen des großen Synodabuchs von Esztergom (1382)*⁷, oraz 2) *Mittelalterliche Offiziate in Ungarn*

⁵ Zob. np. *Introductio in historiam scientiae canonicae. Praenotanda ad Codicem*, Roma, 1990 – tłumaczenie na jęz. hiszpański (Buenos Aires, 1993) i jęz. włoski (Roma, 1999); *Az egyházjogforrásai. Történeti bevezetés (Fontes iuris canonici. Introductio historica)*, Szent István Társulat, Budapest 1998, ss. XX + 273 – rec. B. W. Zubert, *Roczniki Nauk Prawnych* X(2000) z. 2, s. 240-24; tłum. na jęz. niemiecki: *Die Quellen des Kirchenrechts. Eine geschichtliche Einführung*, Frankfurt a. M., 2002.

⁶ Zob. *Prímás-Érseki Beiktatás, Esztergom* (red. J. Török, L. László i in.), 2003, Budapest 2003, s. 11.

⁷ P. Erdő, *Kirchenrecht im mittelalterlichen Ungarn. Gesammelte Schriften*, Berlin 2005, s. 32-46.

*und in Polen*⁸. Inny artykuł, pt. *Il diritto canonico come rappresentante della cultura giuridica europea in Ungheria e in Polonia*, znalazł się w opublikowanej w tym roku Księdze Pamiątkowej, dedykowanej cystersowi, o. Polikarpowi Zakar⁹.

W dowód uznania za tę historyczno-prawną eksplorację naukową, szczególnie zaś za badania nad średniowieczną kanonistyką włoską, dzisiejszy laureat otrzymał w Pizie „Premio Galileo-Galilei” (1999 r.). Jego prace naukowe docenił również S. Kuttner, nestor kanonistyki średniowiecznej XX wieku, przyczyniając się do dwukrotnego przyznania Kardynałowi stypendium naukowo-badawczego w Berkeley na University of California (USA). Nawiązane podówczas kontakty zaowocowały aktywną współpracą z *Iuris Canonici Medii Aevi Consociatio* (ICMAC, München-Waszyngton) oraz *Stephan-Kuttner-Institute of Medieval Canon Law* (München) i znanym mediewistą, prof. dr. P. Landauem z Ludwig-Maximilian-Universität w Monachium. Aktualnie nasz Dostojny Gość należy do komitetu redakcyjnego *Bulletin of Medieval Canon Law*.

Poważny i niepodważalny wkład wniósł Ks. Kardynał do kanonistyki światowej; także przez swoje publikacje z zakresu teologii prawa kanonicznego. Jego *Teologia del diritto canonico. Un approccio storico-istituzionale* (Torino 1996), będąca przekładem z języka węgierskiego, ukazała się nadto w tłumaczeniu na język niemiecki (Münster 1999) oraz hiszpański (Budapeszt 2002). Naszego doktora *honoris causa* żywo interesują również współczesne problemy prawa kanonicznego. Przykładowo wymienię chociażby zagadnienia odnoszące się do prawa sakramentów świętych, ustroju hierarchicznego Kościoła, relacji Kościół-państwo czy dyscypliny międzyobrządkowej¹⁰.

Ta niezwykle twórcza aktywność naukowa doczekała się uznania m. in. poprzez nadanie mu tytułu doktora *honoris causa* przez Instytut Katolicki w Paryżu (1996) oraz Uniwersytet Babes-Bolyai w Cluj-Napoca w Rumunii (2001). Owocuje ona nadto bardzo licznymi zaproszeniami na kongresy i sympozja z prawa kanonicznego, na których jest on radośnie oczekiwanym i cenionym prelegentem. Bez przesady można powiedzieć, iż w ostat-

⁸ Tamże, s. 87-104. Jest to poszerzona wersja referatu (*Średniowieczne sądy kościelne w Polsce i na Węgrzech*) wygłoszonego podczas sympozjum na Wydziale Teologii Uniwersytetu Opolskiego – zob. *Canon Law. A Basic Collection a współczesne prawo kanoniczne*. Materiały II Międzynarodowego Sympozjum Prawa Kanonicznego zorganizowanego przez Katedrę Prawa Kanonicznego Wydziału Teologii Uniwersytetu Opolskiego w Opolu, 25.03.1998, red. B. W. Zubert OFM, Opole 2000, s. 103-127.

⁹ *Pararae viam Domino*. Commemorative Studies on the occasion of Rt. Polikárp F. Zakar OCist.'s 75th Birthday, ed. A. Szuromi O. Praem., Budapest 2005, s. 17-29 (seria wyd.: Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae, III. Studia 7/).

¹⁰ Zob. np.: *Disciplina penitenziale interrituale (interecclesiale) nella Chiesa cattolica*, w: *Ex plenitudine cordis*. Materiały z Międzynarodowej Konferencji dotyczącej prawnej regulacji sakramentu pokuty oraz wręczenia prof. dr. hab. Bronisławowi W. Zubertowi Księgi Pamiątkowej *Plenitudo legis – dilectio*. Katolicki Uniwersytet Lubelski – 11 maja 2000 r., red. E. Szczot, Lublin 2001, s. 9-21. Nieco zmieniona wersja tego artykułu ukazała się w: *Periodica de re morali, canonica, liturgica* 98(2001) 437-453.

nich latach nasz doktor uczestniczył niemal w każdym poważnym sympozjum kanonistycznym, odbywającym się na terenie Europy i poza jej granicami. Wolno skonstatować, iż nie omijał także Polski (Opole, Kazimierz Dolny) i naszego Uniwersytetu, gdzie przebywał kilkakrotnie – ostatnio w dniu 10 maja br. Podczas sympozjum na temat *Forum externum i forum internum. Pomiędzy sumieniem a prawem* wygłosił podstawowy referat pt. *Forum internum i forum externum w prawie kanonicznym*¹¹. Za badania w zakresie teologii przyznano mu nagrodę Fraknoi dij.

Dzięki tej kreatywności i kompetencji jest członkiem licznych towarzystw naukowych. Oprócz wspomnianych już wyżej należy do: *Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo* (Rzym – wchodzi w skład *Consiglio direttivo*), *Associatio Winfried Schulz* (Berlin), *Fédération des Universités Catholiques Européennes* (Paryż-Barcelona), *European Academy of Sciences and Art.* (Salzburg). Nadto jest członkiem redakcji kilku czasopism, m.in. *Revista Española de Derecho Canónico* (Salamanca), *Folia Canonica* (Budapest), *Folia Theologica* (Budapest), *Communio* (wyd. węgierskie). Wybrany został na przewodniczącego *Akademickiego Instytutu Badawczego ds. Liturgii i Prawa Kościelnego* na Uniwersytecie Katolickim w Budapeszcie, włączonym do Węgierskiej Akademii Nauk.

III. Działalność dydaktyczna i organizacyjna. Stanowi ona kolejny obszar zaangażowanej aktywności naszego Dostojnego Gościa, wynikającej z umiłowania prawdy i radości jej przekazu. Ponownie pozwolę sobie przywołać *passus* z Księgi Mądrości: „Rzetelnie poznałem (Mądrość), bez zazdrości przekazuję i nie chowam dla siebie jej bogactwa. Jest bowiem dla ludzi skarbem nieprzebrany, ci, którzy go zdobyli, przyjaźń sobie Bożą zjednali” (Mdr 7, 13-14). *Munus docendi* realizuje rzetelnie i odpowiedzialnie, świadom również, iż „*Doctores dedit Deus Ecclesiae ad illuminandum et docendum*” (Veracruz, *Speculum coniugorum*). Oto kilka przykładów:

W latach 1980-1986 był wykładowcą w Wyższym Seminarium Duchownym w Esztergom, gdzie ponadto wspólnie z prof. U. Navarete prowadził kursy prawa kanonicznego dla kapłanów. W latach 1986-1988 był *professore incaricato*, a w okresie od 1988 do 2002 r. *professore invitato* na Pontificia Università Gregoriana w Rzymie. W 1987 r. był rektorem Papieskiego Instytutu Węgierskiego w Rzymie, następnie kierownikiem katedry prawa kanonicznego najpierw na Akademii Teologii Katolickiej w Budapeszcie, a od 1993 r. na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu w Budapeszcie; w latach 1996-1998 był dziekanem tego Wydziału, zaś od 1998 do 2003 rektorem Uniwersytetu. Walnie przyczynił się do założenia na Wydziale Teologii wspomnianego uniwersytetu Instytutu Prawa Kanonicznego (*ad instar fa-*

¹¹ Referat ten w niedługim czasie ukaże się drukiem.

cultatis), którym kierował od 1996 do 2003 r. Prowadził wykłady na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie, na Wydziale Teologicznym Papieskiego Ateneum San Anselmo w Rzymie, na Katolickim Uniwersytecie w Buenos Aires (Argentyna). Dzięki Jego kontaktom zagranicznym i operatywności organizacyjnej odbył się w Budapeszcie (2-7.09.2001 r.) XI Międzynarodowy Kongres Prawa Kanonicznego i XV Międzynarodowy Kongres Prawa Kościołów Wschodnich, a na rok 2008 planowany jest XIII Kongres Średniowiecznego Prawa Kanonicznego. W 2003 r. reaktywował w Budapeszcie S. Stephan Akademię.

Nieocenionym darem dla Kościoła i narodu węgierskiego jest powstanie pierwszego w tym kraju uniwersytetu katolickiego. Sens i cel istnienia takiej uczelni ukazuje papież Jan Paweł II: „[...] uniwersytet katolicki wyróżnia się wolnością poszukiwania całej prawdy o naturze, o człowieku i o Bogu. W naszej epoce istnieje [...] pilna potrzeba [...] bezinteresownej służby, polegającej na głoszeniu sensu prawdy, [...] bez której nie może istnieć wolność, sprawiedliwość i godność człowieka” (*Ex corde Ecclesiae*, 4). Zasługi Kardynała Erdő w realizacji tego przedsięwzięcia wypada zaakcentować w sposób szczególny. Dzięki swojej dyplomatycznej finezji oraz uporczywym staraniom przyczynił się do erygowania w 1993 r. przez Konferencję Biskupów Węgier Katolickiego Uniwersytetu im. Péter Pázmány w Budapeszcie. Już od 1990 r. był przewodniczącym Fundacji, która teoretycznie (strukturalnie) i faktycznie przygotowała powstanie uniwersytetu i uzyskała w Piliscsaba teren na *campus* uniwersytecki po byłych koszarach Armii Czerwonej. Uniwersytet ten Stolica Apostolska zatwierdziła w 1999 r.

Aktywność dydaktyczna i głęboka wiedza Laureata cieszy się również uznaniem władz kościelnych, powołujących go na odpowiedzialne stanowiska. Podam znowu tylko kilka przykładów. Był wikariuszem sądowym Sądu Metropolitalnego w Esztergom (1994-1995) i wikariuszem biskupim diecezji Esztergom-Budapest (1994-1998). W 1986 r. został sekretarzem Komisji Prawa Kościelnego przy Konferencji Episkopatu Węgier, a od 1996 był jej przewodniczącym. Jest konsultorem Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego, Kongregacji Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego oraz Kongregacji ds. Kultu Bożego i Sakramentów, sędzią Sygnatury Apostolskiej i członkiem Papieskiej Rady ds. Interpretacji Tekstów Prawnych.

IV. Działalność w zakresie relacji Kościół-państwo. Węgry stanowią barwną mozaikę kulturową, wyznaniową i narodowościową. Uległy wyniszczającej sekularyzacji, a od wielu lat przeżywają głęboki kryzys demograficzny, negatywnie wpływający na stan personalny duchowieństwa i osób konsekrowanych. *Modus vivendi et agendi* w takich okoliczno-

ściach nie jest łatwy. Nasz doktor ma doskonale rozeznanie w warunkach społecznych oraz politycznych, dlatego i w tej dziedzinie może odnotować sukcesy. Niebagatelne są Jego zasługi dotyczące spraw studiów wyższych, wolności religijnej i przygotowania porozumienia między Stolicą Apostolską a Republiką Węgierską. Wspomagał te unormowania jako członek Węgierskiej Rady Rektorów, Węgierskiej Rady ds. Szkolnictwa Wyższego i Nauki oraz członek delegacji Stolicy Apostolskiej do rozmów z Republiką Węgierską. W dowód uznania za to społeczne zaangażowanie przyznano Mu w 1998 r. Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztje (Oficerski Krzyż Zasługi Republiki Węgierskiej).

* *

*

Ta krótka panorama dokonań naszego doktora *honoris causa* stanowi zaledwie skromny szkic Jego działalności i osiągnięć, bowiem całość jest trudna do ogarnięcia. Przypominają się słowa Psalmisty: „Namaszczasz mi głowę olejkami, mój kielich pełny po brzegi” (Ps 23, 5). Jest rzeczywiście człowiekiem „namaszczonym”, a kielich Jego życia wypełniony po brzegi. Gdy ten kielich się przelewa, niezbędny staje się czas odpoczynku. Sam przyznaje, że nieliczne wolne chwile lubi spędzać w cieniu skalistych Alp szwajcarskich, we wspólnocie karmelitańskiej w Pâquier na wysokości ok. 1500 m. Góry uczą pokory, skromności, samozaparcia i kontemplacji. Dzięki tym cechom charakteru wspinał się na wysokie szczyty wiedzy, mądrości i życiowego doświadczenia. Wypada wyrazić radość, iż takiego człowieka nasz Uniwersytet obdarza tytułem doktora *honoris causa*. Tobie, Drogi Księżu Kardynale, życzę, abyś nadal uprawiał kanonistykę na tak wysokim poziomie, a Kościołowi Tobie powierzonemu i Narodowi służył mądrze, sprawiedliwie i roztropnie, pamiętając, że: „Mądrzy będą świecić jak blask sklepienia, a ci, którzy nauczyli wielu sprawiedliwości, jak gwiazdy przez wieki i na zawsze” (Dn 12, 3).

Na zakończenie pozwolę sobie sparafrazować słowa papieża Benedykta XIV skierowane do Marii Teresy: „Beata terra qui Te gignit, beatus Tu es, quem laudo, beatus ego sum, quod licet mihi hoc dicere”.